

**ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ГРОМАДЯН РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНИ
В АСПЕКТІ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА****LEGAL AND SOCIAL GUARANTEES OF CITIZENS OF THE REPUBLIC OF POLAND
AND UKRAINE IN THE ASPECT OF PRIVATE INTERNATIONAL LAW**

**Корнєва П.М., к. ю. н.,
старший викладач кафедри міжнародного приватного права
та порівняльного правознавства
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого**

Стаття присвячена дослідженню актуальних на сьогодні питань взаємного закріплення на нормативно-правовому рівні спеціальних правових та соціальних гарантій Республікою Польща та Україною для громадян обох країн. Автор звертає увагу, що особливу підтримку нашій державі під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації надала та продовжує надавати Республіка Польща. Зокрема, на правовому рівні закріплені права та можливості для громадян України на рівні із польськими громадянами шляхом прийняття спеціального Закону Республіки Польща – «Про допомогу громадянам України у зв'язку із збройним конфліктом на території цієї країни» від 12 березня 2022 року. Серед іншого нашим громадянам гарантується на території Республіки Польща право на працевлаштування, на провадження підприємницької діяльності, на медичне обслуговування та соціальний захист тощо.

З урахуванням принципу взаємності та на знак вдячності польському народу за солідарність і підтримку України в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації з метою лібералізувати умови перебування, встановлення додаткових правових та соціальних гарантій для громадян Республіки Польща на території України 11 липня цього року Президентом України внесено до Верховної Ради України проект Закону про встановлення правових та соціальних гарантій для громадян Республіки Польща, які перебувають на території України, № 7550. Вказаний нормативно-правовий у разі його прийняття буде передбачати можливість працевлаштування громадян Республіки Польща без дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, право на соціальний захист, на провадження господарської діяльності на тих самих умовах, що і громадяни України, тощо.

Не зважаючи на певні недоліки юридичної техніки та окремі суперечності, в цілому прийняття цього закону є актуальним та важливим для лібералізації нашої держави, її інтеграції в європейську спільноту.

Ключові слова: право на соціальний захист, право на медичну допомогу, принцип взаємності, лібералізація, європейська інтеграція.

The article is devoted to the research of today's relevant issues of mutual consolidation at the regulatory and legal level of special legal and social guarantees by the Republic of Poland and Ukraine for citizens of both countries. The author draws attention to the fact that the Republic of Poland provided and continues to provide special support to our state during the full-scale invasion of the Russian Federation. In particular, at the legal level, the rights and opportunities for citizens of Ukraine on the same level as Polish citizens have been established through the adoption of a special Law of the Republic of Poland – «On assistance to citizens of Ukraine in connection with the armed conflict on the territory of this country» dated March 12, 2022. Among other things, our citizens are guaranteed on the territory of the Republic of Poland the right to employment, to conduct business activities, to medical care and social protection, etc.

Taking into account the principle of reciprocity and as a sign of gratitude to the Polish people for their solidarity and support of Ukraine in the face of full-scale armed aggression by the Russian Federation in order to liberalize the conditions of stay, the establishment of additional legal and social guarantees for citizens of the Republic of Poland on the territory of Ukraine was introduced by the President of Ukraine to the Supreme Court on July 11 of this year Draft Law of the Council of Ukraine on the establishment of legal and social guarantees for citizens of the Republic of Poland residing in Ukraine, No. 7550. The specified normative legal act, in the case of its adoption, will provide for the possibility of employment of citizens of the Republic of Poland without a permit to use the labor of foreigners and stateless persons, the right to social protection, to conduct economic activities on the same terms as citizens of Ukraine, etc.

Regardless of certain shortcomings of the legal technique and individual contradictions, in general, the adoption of this law is relevant and important for the liberalization of our state, its integration into the European community.

Key words: the right to social protection, the right to medical care, the principle of reciprocity, liberalization, European integration.

Агресивне вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 року суттєво вплинуло не тільки на політичну та економічну ситуацію всередині країни, а й змінило положення нашої держави та правовий статус наших громадян за кордоном. Особливу підтримку наша країна отримала та продовжує отримувати від Польської Республіки, у тому числі й в площині приватно-правових відносин за участі громадян України. Так, ще 12 березня цього року Президент Республіки Польща підписав Закон «Про допомогу громадянам України у зв'язку із збройним конфліктом на території цієї країни», який передбачив, зокрема, правила доручення роботи громадянам України, які легально перебувають на території Республіки Польща; деякі права громадян України, перебування яких на території Республіки Польща вважається легальним, як то можливість здійснення господарської діяльності на тих самих умовах, що і громадяни Польщі, доступ до охорони здоров'я, доступ до соціального забезпечення, доступ до шкіл, дитячих садків, ясел тощо [1].

У свою чергу 11 липня 2022 року до Верховної Ради України Президентом України внесено проект Закону про встановлення правових та соціальних гарантій для гро-

мадян Республіки Польща, які перебувають на території України, № 7550 [2].

Таким чином, як в Республіці Польща, так і в Україні закріплюється спеціальний правовий статус для громадян обох держав, передбачаються особливі правові та соціальні гарантії, дослідження яких в контексті міжнародного приватного права є напроцуд актуальною, особливо враховуючи той факт, що вказані питання не підлягали дослідженню на монографічному рівні.

У першу чергу, проведемо дослідження особливостей правового статусу громадян України, які легально перебувають в Республіці Польща, відповідно до вищевказаного закону.

Одним із важливих аспектів правового статусу громадян України в Республіці Польща, який був врегульований законом від 12 березня 2022 року, стало закріплення права громадян України на провадження підприємницької діяльності на таких самих засадах, як і польські громадяни. Так, в статті 23 передбачається, що громадяни України, перебування яких на території Республіки Польща вважається законним, можуть розпочати та здійснювати підприємницьку діяльність на території Республіки Польща

на тих же умовах, що й громадяни Польщі, за умови отримання громадянином України персонального номера PESEL [3].

Окрім права на заняття підприємницькою діяльністю, українці отримали право працювати на території Польщі без отримання спеціального дозволу. Роботодавець, який працевлаштовує громадянина України, лише зобов'язаний повідомити про це Повітове Управління зайнятості, відповідний за місцем реєстрації або місцем проживання суб'єкта протягом 14 днів, починаючи з дня початку роботи іноземця [4]. Слід відзначити, що Закон від 12 березня 2022 року передбачає спеціальні правила працевлаштування для лікарів та стоматологів з України, які є громадянами України та отримали освіту не в Україні, що є членом Європейського Союзу. Такі особи мають право, починаючи з 24 лютого 2022 року, протягом 18 місяців отримати дозвіл та умовне право на виконання лікарської чи стоматологічної практики в Польщі [4].

Крім того, за громадянами України в Республіці Польща закріплено право отримати медичну допомогу, що надається на території Республіки Польща. Йдеться про види медичної допомоги, що надається на таких самих засадах та в обсязі, як громадянам Республіки Польща, які мають обов'язкове або добровільне медичне страхування. Проте, це не стосується санітарно-курортного лікування та курортної реабілітації, а також медичних виробів, що видаються громадянам Польщі, які мають медичне страхування у рамках програми охорони здоров'я, що координується відповідним міністром охорони здоров'я [5].

Враховуючи таке лояльне ставлення Республіки Польща до наших громадян у цей складний історичний період, таку безпрецедентну підтримку, Президент України прийняв рішення внести до Верховної Ради України законопроект, який спрямований на вдосконалення умов проживання громадян Республіки Польща на території України, встановлення для них нових правових та соціальних гарантій. У пояснювальній записці до проекту Закону про встановлення правових та соціальних гарантій для громадян Республіки Польща, які перебувають на території України, № 7550 зауважується, що він вноситься у відповідь на прийняття у Республіці Польща вищезазначеного закону «Про допомогу громадянам України у зв'язку із збройним конфліктом на території цієї країни» [6]. У преамбулі самого законопроекту також зазначається, що цей Закон приймається з урахуванням принципу взаємності та на знак вдячності польському народу за солідарність і підтримку України в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації з метою лібералізувати умови перебування, встановлення додаткових правових та соціальних гарантій для громадян Республіки Польща на території України [2].

Проектом Закону № 7550 пропонується закріпити наступні права громадян Республіки Польща під час їх перебування на території України:

- працевлаштування без дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства;
- державну реєстрацію як платників податків та отримання реєстраційного номера облікової картки платника податків відповідно до законодавства України;
- соціальний захист, що включає право на забезпечення у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття за незалежних від них обставин відповідно до законодавства та міжнародних договорів України;
- провадження господарської діяльності на тих самих умовах, що і громадяни України;
- здобуття освіти на рівні з громадянами України, у тому числі за рахунок коштів державного та місцевого бюджету;
- соціальні виплати згідно із законодавством України на умовах, визначених цим Законом;

– отримання допомоги з Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю на тих самих умовах, що і громадяни України;

– медичне обслуговування на тих самих умовах, що і громадяни України [2].

Слід відзначити, що вказаний законопроект є дуже актуальним, його прийняття сприятиме укріпленню взаємовідносин між Україною та Республікою Польщею, спростить умови перебування в Україні громадян Польщі, закріпить додаткові права та гарантії для них.

У той саме час, варто погодитися із зауваженнями, висловленими відносно законопроекту Головним науково-експертним управлінням Апарата Верховної Ради України.

Спеціалістами управління звертається увага на тому факті, що окрім народу Польщі допомогу Україні надають також багато інших держав, що обумовлює необхідність встановлення відповідних прав і гарантій й для них. При цьому, в разі прийняття окремих законодавчих актів щодо правового статусу громадян кожної держави, яка здійснює підтримку народу України у цей складний період, це призведе до порушення принципу стислості та економічності законодавства. Тому, пропонується в майбутньому прийняття відповідного закону, яким передбачити універсальний механізм надання спеціальних гарантій громадянам іноземних держав, які підтримують Україну [7].

Слушним є зауваження й щодо необхідності внесення змін до Законів України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю», «Про зайнятість населення» з метою забезпечення реалізації права на соціальний захист, яким пропонується наділити громадян Республіки Польща [7].

Важливим також є зауваження щодо відносно нетривалого строку дії спеціального правового статусу для громадян Республіки Польща, який передбачається законопроектом та становить 18 місяців [7]. Погоджуючись із спеціалістами Головного науково-експертним управлінням Апарата Верховної Ради України, вважаємо доцільним зробити його більш тривалим.

Висновки. В якості короткого підсумку необхідно відзначити наступне. Повномасштабне воєнне вторгнення Російської Федерації прискорило інтеграцію України у світову цивілізовану спільноту, громадяни України в різних країнах світу отримують особливий правовий статус, соціальні гарантії, часто прирівняні до громадян таких держав. Особливу підтримку нашій державі надає Республіка Польща. У результаті прийняття Закону Республіки Польща «Про допомогу громадянам України у зв'язку із збройним конфліктом на території цієї країни», нашим громадянам надані гарантії у сфері соціальної допомоги, медицини, отримання освіти тощо. Своєчасним та актуальним стало внесення Президентом України до Верховної Ради України проекту Закону, який спрямований на забезпечення принципу взаємності та висловлення вдячності польському народу за солідарність та підтримку України. У той саме час вказаний законопроект підлягає доопрацюванню, у першу чергу, варто розглянути питання про запровадження відповідних прав та гарантій й для громадян інших держав, які сьогодні підтримують нашу країну в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації. Такий крок зробить нашу державу більш ліберальною та лояльною для іноземців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон «Про допомогу громадянам України у зв'язку із збройним конфліктом на території цієї держави» – найважливіші зміни. URL: <https://www.pol-ukr.com/uk/zakon-pro-dopomogu-gromadyanam-ukraini-u-zvyazku-iz-zbrojnim-konfliktom-na-teritorii-tiei-derzhavi-najvazhlivishi-zmini/> (дата звернення: 27.07.2022).
2. Проект Закону про встановлення правових та соціальних гарантій для громадян Республіки Польща, які перебувають на території України, № 7550. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/searchResults> (дата звернення: 27.07.2022).
3. Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa – już obowiązuje! URL: <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/ustawa-o-pomocy-obywatelom-ukrainy-w-zwiazku-z-konfliktem-zbrojnym-na-terytorium-tego-panstwa--juz-obowiazuje> (дата звернення: 27.07.2022).
4. Закон про допомогу громадянам України. URL: <https://ukraina.interwencjaprawna.pl/zakon-pro-dopomogu-gromadyanam-ukrain/> (дата звернення: 27.07.2022).
5. Закон від 12 березня 2022 р. про допомогу громадянам України у зв'язку із збройним конфліктом на території цієї держави. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKÉwiTt-_otZn5AhVRiIsKH7zBYkQFn0EAsQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.gov.pl%2Fattachment%2F5382a6cf-f7c7-4b3f-9a4c-9a92ec99459a&usq=AOvVaw0Ayo49gGAfhDpN8Mx2_5Xm (дата звернення: 27.07.2022).
6. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про встановлення правових та соціальних гарантій для громадян Республіки Польща, які перебувають на території України». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1399619> (дата звернення: 28.07.2022).
7. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про встановлення правових та соціальних гарантій для громадян Республіки Польща, які перебувають на території України». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1402468> (дата звернення: 28.07.2022).